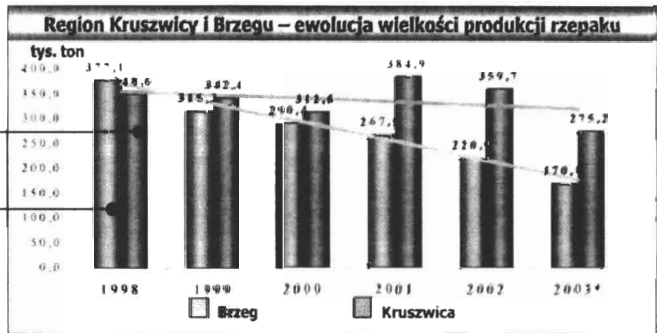
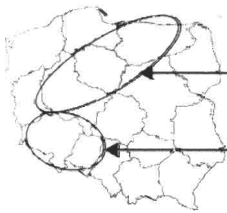

Dr inż. Roman Rybacki

Rzepak jako surowiec przemysłowy

Stan dzisiejszy i perspektywy

Przemysł olejarski w Polsce reprezentowany jest w głównej mierze przez sześciu przetwórców, podczas gdy krajowe zdolności przerobowe szacowane są na około 1,3 mln ton nasion rocznie. Pomimo tak znaczących zdolności przerobowych, w ostatnich latach w kraju przerabia się zaledwie od 800 do 900 tys. ton nasion rocznie, co spowodowane jest niższą niż w latach ubiegłych podażą rzepaku na rynku. Stosunkowo mała produkcja spowodowana jest między innymi zmiennymi warunkami klimatycznymi, a także znacznym spadkiem produkcji rzepaku w regionie Brzegu, będącym skutkiem zaprzestania produkcji przez tamtejsze zakłady tłuszczowe (*wykres poniżej*).

Źródło: Rocznik Statystyczny 2003 (Kujawsko Pomorskie), Rynek Rzepaku 11/2003.

Pozycja polskiego przemysłu olejarskiego w UE

Ponieważ rzepak stanowi w Unii Europejskiej 1/3 ogólnej produkcji olejów roślinnych, jest on strategicznym surowcem we Wspólnocie, a jego uprawa objęta jest wewnątrzunijnymi programami pomocowymi (np. Program uprawy rzepaku na ugorach na cele niezżywnościowe – EC 2461/1999, Program wsparcia dla upraw na cele energetyczne - EC 1782/03). Zeszłoroczna produkcja rzepaku w UE zamknęła się rzędem ok. 9,5 mln ton, co stanowiło około 25% produkcji światowej w tym okresie. Udział Polski w produkcji rzepaku kształtował się na poziomie ok. 8% względem UE i 2% w skali światowej. W chwili obecnej, przy zakładanych zbiorach 2004 r. na poziomie 1,3 mln ton, Polska będzie czwartym co do wielkości producentem rzepaku w UE.

Instrumenty promocji upraw na cele spożywcze w Polsce

Dotyczą zarówno zwiększenia powierzchni uprawy, jak i poprawy jakości surowca do produkcji spożywczej.

- a) Presja dla stosowania wysokiej jakości kwalifikowanego materiału siewnego: 20 maja br. producenci, hodowcy, dystrybutorzy, a także przetwórcy rzepaku, na bazie spotkania w IHAR o/Poznań, złożyli pismo na ręce Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie jakości nasion siewnych rzepaku, w którym wnioskują o utrzymanie dotychczasowych wymogów jakościowych przy rejestracji odmian przez COBORU i w obrocie materiałem siewnym w kraju (1% - kwas erukowy, 15 μM glukozyolanów/g nasion). Dotychczasowe krajowe wymagania jakościowe dla nasion siewnych są wyższe niż w UE.
- b) Programy poprawy jakości surowca realizowane przez przemysł przetwórczy:
- Program Monitoringu Plantacji Rzepaku o Wysokim Zaolejeniu (ZT „Kruszwica” S.A.) – program prowadzony przez Zakłady od 2001 r. Jego celem jest analiza wpływu warunków klimatycznych i technologii uprawy na plonowanie i zawartość tłuszczu w nasionach rzepaku.
 - Program Monitoringu Suszenia i Składowania Nasion Rzepaku (ZT „Kruszwica” S.A.). Program dotyczy monitoringu szusznarni nasion i służy poprawie jakości skupowanego surowca. Jego głównym celem jest eliminacja susznarni bez wymienników ciepła i redukcja zawartości benzo(a)pyrenu w nasionach po obróbce.
- c) Dopłaty w ramach Wspólnej Polityki Rolnej UE.
- W Polsce, zgodnie z Ustawą z dnia 18 grudnia 2003 r. o płatnościach bezpośrednich do gruntów rolnych i rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 6 kwietnia 2004 r., płatności obejmować będą:
- jednolitą płatność obszarową do gruntów rolnych w gospodarstwie utrzymywanym w dobrej kulturze rolnej (44,46 Eur/ha)
 - płatności uzupełniające do powierzchni uprawy, w tym roślin oleistych (61,83 Eur/ha).

Rola EWICO Sp. z o.o. w promocji upraw na terenie południowej Polski

W marcu br. Syndyk Masy Upadłościowej „Kama Foods” zawarł wstępną umowę sprzedaży i dzierżawy majątku ZT w Brzegu na rzecz firmy EWICO Sp. z o.o. Finalizacja zakupu spodziewana jest na koniec czerwca br. Oznacza to nie tylko powrót zakładu na rynek przetwórczy, ale przede wszystkim zwrot negatywnego trendu w produkcji rzepaku na tym terenie. Ewico Sp. z o.o., której udziałowcami są koncern Bunge - inwestor strategiczny „Krusz-

wicy" i Jerzy Starak - główny udziałowiec „Olvitu”, zamierza kupować rzepak z tegorocznych zbiorów, głównie na terenie województw dolnośląskiego i opolskiego, korzystając w tym względzie z doświadczenia Zakładów Tłuszczowych w Kruszwicy.

Liberalizacja handlu z UE

Wstąpienie Polski do UE w znacznym stopniu liberalizuje politykę importowo-eksportową w zakresie obrotu produktami oleistymi. Z dniem wstąpienia, dotychczasowe cło importowe na nasiona rzepaku spada z poziomu 27% do 0%, dramatycznie wysokie cło na olej rzepakowy (86%) oraz margarynę (40%) z UE ulegają ujednoczeniu do poziomu zerowego. Swoistym wstępem ku liberalizacji cel w handlu z UE był rok 2001, w którym Polska zniósła cło importowe na utwardzone tłuszcze roślinne produkowane we Wspólnocie.

Wyżej wymienione czynniki świadczą o korzystnej perspektywie uprawy rzepaku konsumpcyjnego w nadchodzących latach. Oczekiwany powrót na południu Polski do poziomu produkcji rzepaku z roku 1998, wdrażane programy promocji jakości rzepaku na cele spożywcze, a także programy dopłat bezpośrednich do powierzchni uprawy rzepaku w połączeniu z jednolitą polityką importowo-eksportową, powinny w najbliższej perspektywie zapewnić stabilny rozwój nie tylko dla przemysłu tłuszczowego w Polsce, ale także, a może przede wszystkim, dla producentów tego surowca w naszym kraju.

W artykule wykorzystano opracowanie z Biuletynu Informacyjnego ARR Nr 12 (150) Grudzień 2003.